

Від редакційної колегії

Постать одного з найвидатніших синів Олександрівська-Запоріжжя, людини-подвижника Якова Павловича Новицького, стараннями небайдужих людей поступово повертається із забуття. Запропонована увазі читача збірка являє собою вже третій том зібрання творів цього метра запорізької історії і фольклористики.

Фольклорний матеріал, поданий у даному томі: балади й думи, історичні й соціально-побутові пісні, приказки, замовляння тощо – збиралися Я.Новицьким на теренах колишніх Вольностей Війська Запорозького Низового, починаючи з середини 1870-х років. Де верхи, де пішки, суходолом і водою, він невтомно відвідував та обстежував найвіддаленіші куточки тогочасних Катеринославської й Таврійської губерній, плекаючи надію віднайти там дорогоцінні рештки запорозької минувшини.

У більшості випадків це йому вдавалося: довгі, тривалі бесіди з нащадками запорозьких козацьких родів раз по раз дозволяли збагатити вміст простеньких недорогих записників. Тоді перед очима пропливали постаті кошових отаманів, гайдамацьких ватажків, безіменних січовиків...

Утім, доводилося стикатися й з тим, що початковий, первинний шар запорозької поезії й усної прози мав пізніші нашарування. З одного боку, це бентежило, з іншого ж, - мало своє пояснення. Адже до регіону, впродовж кінця XVIII-го й XIX-го століть, переселилися численні вихідці з Полтавщини, Київщини, Чернігівщини, Поділля та Слобожанщини, а частково з власне російських губерній та із-за кордону. В цьому людському морі духовна культура січового періоду набувала певних трансформацій.

Те, що відбувалося в площині повсякденного життя, неодмінно знаходило своє відображення в зразках народної творчості: побутування чисельних прикордонних спільнот, обов'язкова служба чоловіків в імперському війську - не могли не привнести певних, нехай і не надто позитивних, новацій. Саме в ці часи до пісенного репертуару південноукраїнського селянства входять такі фольклорні форми, як частівки та солдатські пісні.

З сумом помічаючи розмиття, асиміляцію рідних та милих серцю традицій духовного життя, Яків Павлович, разом із цим, як справжній науковець, не нехтував ними, не відвертався від них, а навпаки, старанно й ретельно фіксував.

Саме так до фольклорних записів Я.Новицького потрапляли різноманітні за соціальним та етнічним походженням, часом створення й сюжетами твори.

Відповідно до цього, подвижницька праця з виявлення та фіксації зразків фольклорної поезії й прози, зроблена Яковом Павловичем Новицьким, надає в розпорядження науковців, та й просто всіх зацікавлених, дорогоцінні перлини української народної творчості, зокрема перлини запорозького степового краю.

Переважна більшість пісенних записів, зроблених Я.Новицьким, тривалий час зберігалася в архівних зібраннях музеїв, бібліотек і наукових інституцій України, і лише зараз отримала змогу бути опублікованою та потрапити до рук читача. То будемо її гідними поціновувачами!

Редколегія та упорядники висловлюють щирі вдячність усім, хто допомагав у роботі з підготовки цього тому. Перш за все висловлюємо вдячність усім співробітникам Інституту мистецтвознавства та фольклористики ім. М.Т.Рильського, які своєю допомогою сприяли тому, щоб цей том побачив світ. Особливу вдячність упорядники висловлюють о. Юрію Мицику, Олександрю Панкеєву, Ірині Коваль-Фучило, Вікторії Ликовій та Петру Бойку.

Редколегія